

AKP'NİN NÜKLEER ve RUSYA İNADI

TMMOB'un açtığı dava üzerine yönetmelik maddelerinden bir kaçının iptaliyle dayanağını yitiren nükleer santral ihalesini iptal etmek zorunda kalan AKP Hükümeti, hukuksuzluğa yeni kılıf arayışına girdi. Rusya ile temaslarında nükleer santral bir havuç olarak pazarlayan AKP Hükümeti, Rusya ile devletlerarası anlaşma yaparak, bu kez ihalesiz olarak nükleer santral kurduğunu planlıyor. Bu pazarlığın karşılığında ise AKP'ye yakınlığıyla bilinen bir sermaye grubunun ihtiyacı olan enerji anlaşmalarının yolunun açılacağı belirtiliyor.

TMMOB'un açmış olduğu dava sonucunda AKP Hükümeti, nükleer santral ihalesinde iptal kararını açıklamak zorunda kaldı. Ancak iptal kararının ardından 14 Ocak 2010 tarihinde Başbakan Tayyip Erdoğan'ın Moskova ziyaretinden, Rusya ile "nükleer santral tesisi konusunda işbirliği ortak beyannamesi" imzalandığı haberleri geldi. Böylece AKP Hükümeti'nin ihaleye çıkılmadan "devletten devlete" formülü ile Rusya'nın ileteceği teklif üzerinden yargının verdiği karar yokmuş gibi davranacağı ortaya çıkmış oldu.

Yargı kararının arkasından dolanmayı amaçlayan AKP Hükümeti, devletlerarası anlaşmayı gündeme getirerek yargı sürecini by-pass etmeye çalışırken, "işin verileceği konsorsiyumun oluşumuna da Türkiye'nin karışmayacağı" basına yansıyan bilgiler arasında yer aldı. Yani daha önce doğalgaz ithalat anlaşmalarının devredileceği şirketleri belirleme yetkisi nasıl Rusya'ya bırakılmıştı, bu kez de Türkiye gözü kapalı nükleer santral kurulumuna katılacak şirketleri belirleme yetkisini Rusya'ya bırakmakta bir sakınca görmemişti.

AKP'nin nükleer santral ihalesinde yaşanan teknik, ekonomik ve hukuki sorunlar karşısında gösterdiği "ihaleyi sürdürme" inadı kamuoyunda Rusya ile sürdürülen ilişkiler konusunda çeşitli kuşku- lar yaratmıştı. Bu kuşku- lar enerji alanında Rusya ile Türkiye arasında en üst düzeylerde sürdürülen ziyaretler ve temaslarla perçinlenirken, AKP Hükümeti'nin ihale bile yapmaksızın nükleer santral işini Rusya'ya vermeye kalkması nükleer santral inadının basit bir şekilde açıklanamaz olduğunu gösterdi. İhalesiz devletlerarası anlaşma ile nükleer santral kurulunun gündeme gelmesiyle basında hainlikten, Yüce Divan'a uzanan eleştiriler sıralanırken, AKP Hükümeti'nin Akkuyu dışında Sinop'a ikinci bir santral açıklamasıyla da yeni mavi boncuk göstererek nükleer lobileri yatıştırmaya çalıştığı görülmektedir.

İhalesiz yapılacak devletlerarası anlaşma nükleer santral teknolojisinden, santral yapım koşullarına, alım garantisi olup olmayacağından, yer tahsisine varıncaya kadar pek çok soru işaretini de taşımaktadır. Anlaşılan o dur ki, AKP Hükümeti için bunların önemi yoktur, önemli olan taleplerini karşılamasını beklediği Rusya'ya bu işi verebilmek- tir. Nükleer santral ihalesinin başlan- gıcında da bu saikin geçerli olduğuna yönelik pek çok emare bulunmaktadır. AKP Hükümeti, daha ihalenin başında şirketlerin süre uzatım taleplerini dikka- te almamış, ihale kurallarından tekno- loji kriterlerine varıncaya kadar birkaç sayfalık maddelerle ihaleyi kotarmaya kalkmıştır. Hukuki ve ekonomik olarak iptal edilmesi zorunluluğu ortaya çıkan nükleer ihaleyi hukuka aykırı bir şekil- de devam ettirmiş, süresi dolmasına rağmen süre uzatımına gitmiş, ancak TMMOB'un açtığı davada alınan karar üzerine iptal kararını açıklamak zorun- da kalmıştır.

Yaşanan sürece bakıldığında; tek bir ortaklık grubu teklif vermesine rağmen, ihale iptal edilmemiş, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) prosedürü de tamamlanarak, Türkiye Elektrik

Ticaret ve Taahhüt A.Ş (TETAŞ) Yarışma Komisyonu tarafından fiyat teklif zarfı açılmıştır. TETAŞ Yarışma Komisyonu, uzman kişiler tarafından da oldukça fahiş bulunan firmanın fiyat teklifini değerlendirerek olumsuz rapor vermiştir. Olumsuz raporun gereğini yapması gereken TETAŞ Genel Mü- dürlüğü, TETAŞ Enerji Alış Dairesi'ni firmanın yok hükmünde olan revize fiyat teklifini değerlendirmek üzere gö- revlendirmiştir. Buradan gelen görüşle de ihalenin sonuçlandırılmayacağı ortaya çıkınca, bu kez kuruluş amacı fiyatları değerlendirmek olan TETAŞ Yarışma Komisyonu'nun fiyatı değer- lendirme konusunda yetkisiz olduğu ileri sürülmüş ve Komisyon'a ikinci kez rapor yazdırılmıştır. Komisyon'un ikinci raporundan da beklediğini bulamayan AKP Hükümeti, bu kez de nükleer santral ihalesinde yetki karmaşası yaratarak, ihaleyi istediği gibi yönlendirmeye çalışmıştır.

Nükleer santral ihalesine ilişkin oluş- turulan mevzuata, TETAŞ Yarışma Komisyonu'nun tek sonuç raporu tanımlanmasına karşılık, fiyat değer- lendirmesine ilişkin çok sayıda rapor ortaya çıkmıştır. Bu rapora karşın Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız,

yaptığı açıklamada raporlarda "müte- reddit" bir durum olduğunu belirterek, detaylı inceleme için görev verdiğini söylemiştir. Söz konusu "müteredit" durum bizzat Bakanlık tarafından yaratılmıştır. TETAŞ Yarışma Komis- yonu'nun olumsuz raporu açıkken, zorlama yöntemlerle "müteredit" durumlar yaratılmaya çalışılmıştır.

Alanlarında yetkin kişilerden seçilmesi zorunlu olan 9 kişiden oluşan Yarışma Komisyonu, yalnızca zarf açan, evrak kaydı tutan sekreteryaya düzeyine indirgenirken; Bakanlar Kurulu ise İhale Komisyonu yerine geçirilip, hatta katılımcı şirketle yeniden pazarlık ya- pabileceği ileri sürülmüştür. Böylece Bakanlar Kurulu, tek katılımcılı, garip bir müzayedenin tellalı konumuna sokulmak istenmiştir.

Bakanlıktan, "Komisyon Yetkili" İtirafı

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Nükleer İhale Yönetmeliği'ne ilişkin Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) tarafından açılan davada verdiği yanıtta ise Yarışma Komisyonu'nun yetkili olduğunu itiraf etmiştir.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Başbakanlık tarafından mahkemeye ayrı ayrı sunulan savunma dilekçelerinde, TETAŞ Yarışma Komisyonu'nun fiyat teklifini değerlendirme konusundaki yetkinliği şöyle anlatılmıştır:

"...Açıklamalar ışığında 5710 sayılı Kanun kapsamında gerçekleştirilecek enerji alımına ilişkin ihalenin TETAŞ tarafından gerçekleştirildiği sabittir. Kanun gereği yapılan işlem sadece TETAŞ açısından enerji alım yarışmasıdır.

...Başlıklardan da anlaşılacağı üzere söz konusu komisyonda değerlendirilecek husus elektrik alım ihalesine ilişkin olarak sunulan fiyat tekliflerinin değerlendirilmesi olup; nükleer santrale ilişkin teknik değerlendirme yapılmamaktadır. Dolayısıyla elektrik alımına ilişkin fiyat tekliflerinin değerlendirilmesi hususu, Şubat 2001 tarih ve 2001/2026 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ekinin 1. maddesi uyarınca elektrik satın alma ve satma anlaşmalarını yapma ve yürütme görevlerini yerine getirmek üzere kurulan TETAŞ'ın bilgi ve ihtisas alanındaki bir faaliyete ilişkindir."

Tüm bu süreç nükleer santral-Rusya ve AKP arasında kopmaz bir bağ kurulduğunu göstermektedir. Metin Münir, 16 Ocak 2010 tarihinde Milliyet Gazetesi'ndeki köşesinde "Başbakan nükleer santrali Ruslara havale etme karşılığında Ruslar Samsun-Ceyhan boru hattından petrol akıtmaya söz verdi. Ancak Samsun-Ceyhan bir özel sektör projesidir. Nükleer santral ise devlet işidir. Başka zaman olsaydı bu karardan sonra ortalık kalkar otururdu. Ama Erdoğan özel sektörü korkuttu ve sindirdi" görüşünü dile getirmiştir. Nükleer santral üzerinden Rusya ile yürütülen ilişkiler konusundaki kuşkular uzun zamandır Elektrik Mühendisleri Odası ve Nükleer Karşıt Platform tarafından kamuoyu ile paylaşılmaya çalışılmaktadır. Nükleer Karşıt Platform Sekreteryası olarak 6 Ağustos 2009 tarihinde Rusya Başbakanı Vladimir Putin'in Ankara'ya gelişi nedeniyle

bir açıklama yaparak ihalenin iptal edilmesi gerektiğini ortaya koyan Elektrik Mühendisleri Odası, "Vladimir Putin'in ziyareti öncesinde ihalenin verileceğine yönelik söylentiler doruk noktasına ulaşmıştır. AKP Hükümeti'nin nükleer santral ihalesini, hukuka aykırı olarak iptal etmeyerek, 'uluslararası ilişkilerde pazarlık unsuru' olarak sürdürmesi kabul edilemez" vurgusunu yapmıştı. Açıklamada, Rusya ile enerji ilişkileri değerlendirilerek şu uyarılara yer verilmişti:

"Türkiye-Rusya ilişkilerinde enerjinin özel bir yer tuttuğu herkes tarafından bilinmektedir. Halen yürürlükte bulunan doğalgaz anlaşmalarına bakıldığında Rusya'nın payının 30 milyar metreküp ile yüzde 58 düzeylerinde olduğu görülmektedir. Türkiye'de 2008 yılında ithal edilen doğalgazın yüzde 55'ini elektrik üretimi amacıyla kullanmıştır. Doğalgazın elektrik üretimindeki payına bakıldığında ise tablonun çok değişmediği görülmektedir. Türkiye'de 2009 yılının ilk 6 ayında üretimi yapılan elektriğin yüzde 48'i doğalgaz kaynaklıdır. AKP Hü-

kümeti dönemindeki piyasalaştırma uygulamaları nedeniyle, özel sektör santral yatırımlarında daha karlı buldukları doğalgazı tercih etmiştir. İthal kaynağa olan bağımlılığın bu kadar yüksek seviyeye ulaşması Rusya'nın, Türkiye üzerindeki enerji hegemonyasını perçinlemiştir. Nükleer santral ihalesinin, Rus firmaya verilmesi ile birlikte enerji kaynağı bağımlılığına, teknoloji bağımlılığı da eklenecektir.

Enerjide tek ülkeye bu denli bağımlı olan Türkiye'nin sağlıklı bir ekonomik yapıya kavuşması beklenemez. Ekonomik maliyetlerin düşürülmesi, enerji arzının ucuz ve güvenilir hale getirilmesinin yanında, Türkiye-Rusya ilişkilerinin daha sağlıklı bir zemine çekilmesi için de acilen yerli ve yenilenebilir kaynaklara yatırım yapılmalıdır. Nükleer santraldan enerji alımı için kullanılacak kamu kaynağı, acilen yerli ve yenilenebilir kaynaklara yönlendirilmelidir. Özel sektörün karlı bulmadığı bu alanlara yapılacak yatırımlar ise kamu tarafından üstelenilerek, sürdürülmelidir." ◀